Broj 48 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 6. decembra 1923. Pojedini broj 20 cent. God. i.

„Istarska Riječ"
Izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša literarni prilog „Mladi Istranin". Pretplata za tuzemstvo iznaša 15— lira na godinu, a za inozemstvo 20— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20/I. Telefon: 11-57.

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatna popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vračaju ni u kojem slučaju.

VELIKA RUSIJA

O Rusiji se danas piše vrlo mnogo. Svi, koji o njoj govore, jednoga su mišljenja: Rusija se vraća svojoj staroj veličini. Vlada i uprava zemlje bit će drukčija no što je nekoć bila, ali država će biti kudikamo snažnija, nego što je ikada bila. Ali što je najglavnije, s njom će se dići i Slavenstvo do nevidjene veličine, jer će Rusija biti panslavistička. Drugo i ne može da bude.

Već duže vremena boravi u Rusiji Norvežanin Fridjof Nansen, proslavljeni istraživalac sjevernih polarnih krajeva. Kad je ono prije dvije godine u Rusiji buknula strahovita glad, Nansen je pohitao onamo s Crvenim Krstom, da ruskomu narodu bude od pomoći u onoj njegovoj velikoj nesreći. Poznati su njegovi mnogobrojni, topli proglasi, kojima je pozivao sve narode, da budu Rusiji u onoj golemoj nevolji od pomoći. Mnogi su poslušali njegov glas, i u raznim su se zemljama otvorili Odbori, koji su sakupljali prinose za gladne Ruse. Danas te pomoći više ne treba. Danas ima Rusija žita na pretek i za sebe i za druge.

Ovih dana izišla je u Njemačkoj knjiga: Russland und der Friede» (Rusija i mir), što ju je napisao spomenuti slavni Nansen. On je u vrijeme svoga boravka u Rusiji budno opažao, što se u toj zemlji događa, i sada je ta svoja opažanja skupio u spomenutoj knjizi, iz koje vadimo za danas samo ovo:

Prije velikoga rata smatrala se Rusija kao barbarska, osvajalačka država, a ruski se je narod prikazivao kao velika slavenska opasnost za Zapadnu Evropu i njezinu kulturu. I u vrijeme rata širili su Njemci u svijet tu misao. Medjutim vremena su se promjenila, a s njima i ti nazori. Danas su i u Njemačkoj na čistu, da Rusija ne predstavlja nikakvu opasnost, već naprotiv, ona je na putu da postane elemenat mira, bila u njoj vladavina boljševička ili caristička.

Zapadni evropski narodi raspoloženi su prema Rusiji neprijateljski. Rusija je u vrijeme rata prinijela vanredne žrtve; ona je u doba, kad je položaj na ratištima bio za zapadne vlasti najočajniji, neprestano ugrožavala Centralne Vlasti na njihovim istočnim granicama — i unatoč tome, zapadne bi vlasti danas najvoljele, da Rusija propadne, jer se one ne mogu slagati sa sadašnjom formom njezine vladavine.

No — to je sve politika, koja se mijenja prema prilikama. Jedno je stalno: Veliko duševno i materijalno značenje Rusije izbit će opet na površinu, Rusija će opet izići pred svijet kao mogućan faktor i to bez obzira na njezine političke metode, koje su većim dijelom unesene izvana.

Razvoj jednoga naroda ima duboko svoj korijen. Narod je živi organizam sa svojim vlastitim unutrašnjim životom, koji se ne da vezati trajno sa kojekakvim slučajnim političkim vodjama, pa vodili ga oni k sreći i napreku ili obratno. Sve vlade prolaze. Narod i narodna duša ostaju. O zapadnoj Evropi i o mogućnosti njezine buduće kulture može da se sumnja. Ali da ruski narod ima ispred sebe jednu veliku budućnost i da taj narod ima u svijetu da izvrši jedno veliko poslanstvo — o tom nema više i ne može biti nikakve sumnje. Kaošto prostrane ruske i sibirske ravnice kriju u sebi neprecjeniva bogatstva, tako i ruski narod čuva u sebi neizrecive duševne još netaknute a kamo li uporabljene sile.

Ruska se kultura još nije razvila; ona pripada budućnosti. Kulturu, koja se do sada razvijala u Rusiji pod carstvom Romanova, nije zacijelo bila ruska kultura. To je bilo više nekakav privjesak zapadnoevropske kulture. Pa i sâm Petrograd bio je a i danas jeste kopija Evrope.

Tek onda, kad dodjete pred Moskvu i vidite taj grad, kako se iz ravnice diže sa svojim čarobnim zidinama i tornjevima — tada istom osjećate, da se bližate jednome drugome kulturnome svijetu. To nije više Evropa, ali nije ni Orijent — to je Rusija!

Ni o boljševizmu ne može se reći, da mu je izvor ruski. Njegova unutrašnja organizacija slika je i prilika carističkog sistema, kaošto je i ruska revolucija bila gotovo ropsko oponašanje Evrope, kaošto je i Marksizam, na koji su boljševici prisizali, unesen amo iz Evrope. Što je dakle u svemu tomu rusko? Ruski je onaj idealizam, ono divno nagnuće k požrtvovnosti i samozataji, na kojoj ta nova vladavina počiva.

Ruska narodna duša još nije uspjela, da sa sebe strese zapadnoevropski jaram, i da se sama slobodna razvija. Ta dusa nije još našla svoj pravi oblik. Ali i to će doći. Čitajte ruske pisce ili bolje slušajte rusku muziku, i vi ćete naslutiti, da sve to izlazi iz jednog dubokog, još nerodjenog svijeta.

Ruskome narodu može biti dobro ili zlo, ali má kakovo bilo njegovo raspoloženje, vi mu se ne možete približiti, a da ga ne zavolite, i da ne povjerujete u silnu moć njegova razvoja. Čudit se moramo upornoj ustrajnosti toga naroda kao i njegovoj bezgraničnoj rezignaciji, koja mu u napretku može katkada da smeta, ali u nesreći može da bude njegovom velikom snagom.

»Ja držim«, veli nadalje Nansen, »da će u nedalekoj budućnosti Rusija donijeti Evropi spas nesamo u pogledu materijalnom već i u moralnom. I držim, da je već sada vrijeme, da Evropa posvećuje što više pažnje prilikama velike Rusije.«

Ovako taj veliki učenjak i vanredan poznavalac ruskih prilika.

Dne 8. januara 1924. sastat će se predstavnici Jugoslavije s predstavnicima Čehoslovačke i Rumunjske, da vijećaju o uspostavljenju dobrih odnosa s Rusijom. To se smatra kao prvi korak udruženju svih Slavena u jedan jaki i veliki panslavistički blok, koji će imati da štiti interese svih Slavena.

Danas je već svakome jasno, da Slavene čekaju divni i sretni dani pod pokroviteljstvom svemoćne i svesilne Rusije.

AUSTRIJA

Mi smo željeli propast Austrije. Što više: mi smo u vrijeme velikoga rata pridonijeli nešto i njezinom konačnom raspadu. Pridonijeli smo onoliko, koliko je bilo u našim silama. I da nas tko pita sada, poslije svega ovoga gorkoga iskustva, iza svega onoga strašnoga, što nas je u ovo posljednje vrijeme zadesilo, dali bismo bili jednako željeli slom Austrije, kad bismo bili znali, što nas sve čeka, mi bismo bez ikakvog oklevanja odgovorili: — Jest!

Naši pismeniji ljudi gledali su i u vrijeme mira na Beč kao na svoga rodjenoga dušmanina. Imali su za to stotine i hiljade razloga. Pismeniji ljudi u Istri vidjeli su jasno, da Austrija ide za tim, kako bi osebito Slavene što više rastrojila i rastvarala, i na njihovom rasulu osnovala svoje čisto njemačko carstvo. Sve su austrijske vlade išle za tim, da Slavena, osobito nas južnih, što prije nestane, jer smo najviše mi bili na putu njihovim imperijalističkim težnjama.

Ali bilo je našega svijeta u Istri, koji to nije vidio. Nije ni čudo. Naš svijet je u velikoj većini seljak. Kako je osobito pod oletačkom vladom bio u svakom pogledu zapušten, ostao je do kasna nepismen. On je živio za sebe, za svoje selo, privezan uz grudu, koju su obradjivali njegovi davni pradjedovi. Njemu je carski Beč bio odviše daleko, da bi neposredno osjećao njegovu šaku. Osim svoga sela i najbliže okolice znao je još samo za kakav Labin, Poreč, Pulu, Rovinj, Motovun, Oprtalj, Kopar, Piran — a to su gnijezda, koja su njemu istarskomu Slavenu bila oduvijek neprijateljska. Vlast je bila gotova sva u rukama ljudi drugoga roda. A ti su ljudi svi, od prvoga do posljednjega bili prema njemu grubi i bezobzirni. Smatrali su ga šćavom, robom, živinom. On je znao, da ga ta gospoda u gradu mrze i preziru; nikakvo čudo, što je i on njih zamrzio.

U gradiću pašovali su italijanski trgovci. Medju njima bilo je mnogo uglavljenih lihvara, pravih pauka. Težko onome našemu seljaku, koji bi zapao u njihove mreže! A kako je više puta bijeda u Istri bila dosta velika, dešavalo se, da je mnogi naš čovjek protiv svoje volje padao u one strašne mreže i nikako da se iz njih izvuče. Sasvim je prirodno, da je narod i te svoje pijavice iz sve duše mrzio i svim silama nastojao, da se iz njihovih užasnih pandža što prije oslobodi. Naš seljak mrzio je gradjane lihvare i bahate načelnike, signorotte i njihove pomagače, jer je na svojoj koži osjećao njihov bič — oni su mu bili blizu i nije trebao nikakve i ničije propagande, da ga potiče na boj protiv njih. On je taj boj sâm započeo. Oštar, nepomirljiv boj!

Bečke intrige bile su mu, kako rekosmo, daleko. A kako su državne, austrijske vlasti tražile, da se zakon po moćunosti što više poštiva, to je i narod, gotovo s pravom držao, da ima negdje neko tko i njega štiti. Ako je morao dugo da čeka na kakvu školu, on je znao, da je to za to, što se njegovoj školi Italijani protive, ali kad je već jedamput škola bila tu, nije bilo sile, da je odanle makne. Zakon!... Zaštita!... Seljak je bio sasvim na čistu, što se dogadja pred njegovim očima. Italijan je dušmanin, jer narodu ne da, što mu po Bogu i zakonu patri. Ali je u Beču cesar, koji hoće da se narodu dade, što je njegovo. Tako je u velikoj većini mislio i osjećao naš istarski seljak.

Ali je uto buknuo veliki rat i pokazao čisto i bistro, da je Slavenu bečki cesar isto tako neprijatelj kao i onaj Italijan u kojem istarskom gradiću. Naši ljudi su po tamnicama, logorima, kasarnama i na frontama ocutili na sebi, da Nijemac ne gleda nego kako bi njega, Slavena, istrijebio s lica zemlje. To su ocutile i žene kod kuće i djeca. Već u drugoj godini rata naši su ljudi u Istri bili na čistu s Austrijom i s Nijemcima, kojima su ubrzo počeli vračati šilo za ognjilo, mržnju za mržnju. Tu ni trebalo nikakve propagande s ničije strane. Svaki je čovjek pod kožom krvav, svaki čovjek osjeća nepravdu i mrzi, iz sve duše, iz svega srca mrzi onoga, tko mu tu nepravdu nanosi. Jedini narod u Austriji, koji se je za Habsburga borio s oduševljenjem — bili su Madžari. Pa imali su i za što. Oni su u Austriji pod Habsburgovcima uživali sva, pa i ona najveća prava, baš kao i Nijemci. Drugi narodi bili su tko više tko manje prikraćeni u svojim narodnim pravima, pa su čekali zgodu, da se oslobode, i doživjeli su svoj dan. Kamo ćete lijepšeg nauka za sve državnike ovoga svijeta? Kuda ćete bolje i jasnije opomene za sve ministre i vlade, da za Boga ne idu stopama omražene Austrije?

Pa što doživljujemo?

To vidite i sami. Mjesto da zlokobni primjer Austrije bude proklet i zabačen za sva vremena, u Italiji, u zemlji, za koju vele, da je najliberalnija na svijetu, diže se jedan ministar, Italijan, za koga vele, da je i filozof — i taj delija izdaje nekakvu odioznu naredbu, kojom se jednim potezom pera poitalijančuju sve naše i njemačke škole! A zašto? Jer nova italijanska vlada hoće silom, da nas otudji našemu staromu korijenu, hoće da od nas učini nekakav izrod, nekakvu besvijesnu nakazu.

I taj famozni ministar misli, da je sada, pošto je izdao onu svoju naredbu, već sve gotovo, misli, da je naš narod glup, da ne će vidjeti za čim se ide, misli, da će od toga naroda učiniti ono, što se učinilo od onih nesretnika na Natizonu. Vara se gospodin filozof! Kaošto je naš narod u Istri još u vrijeme mira osjećao nepravdu, što su mu je nanosila gospoda u istarskim italijanskim gradićima i kao što je u vrijeme rata osjetio bič njemačke bečke gospode, tako on danas — još i stotinu puta jače — osjeća na sebi sav ovaj zulum, što se protiv njega preduzimlje. On vidi i čuti, što se s njime radi, a kako mu je pri tom pri duši — o tome neka razmišlja — ako može — gospodin ministar Gentile. I ako nadje, da se u dušama našega čovjeka uselilo sve, samo ne ljubav — neka zna, da tome nije pridonijelo ništa toliko koliko ona njegova nesavremena, nečovječna i brutalna reforma.

Zapamtite!

Na čitavom svijetu postoji samo jedan narod, čija djeca nemaju prava da se poučavaju u materinskom jeziku, a to je naš slavenski narod u Italiji!

Širite „Istarsku Riječ"!

TUJA UČENOST

Med številnimi drobnimi povestmi in črticami, v katerih je postavil nesmrtni Cankar najveličastnejši spomenik svoji materi in materam sploh, je tudi ena z gornjim naslovom. Naravna in nepokvarjena duša priproste matere in žene izraža s temi besedami vso svojo grozo, ogorčenje in obsodbo nad pokvarjenostjo velikomestnega življenja, orisano v knjigi, iz katere ji čita sin. Pravzaprav ne velja to zgražanje temu življenju, v ekzistenco katerega sploh ne more verjeti, ampak knjigam in avtorjem, ki tako življenje opisujejo.

Tuja učenost...

Podobna groza, ogorčenje in obsodba se polašča tudi naš narod, ko gleda nekulturno, skrajno reakcionarno, v današnji dobi naravnost protinaravno ubijanje našega jezika v osnovni šoli, ki nam ga je zapisala nova šolska reforma.

Proti novi šolski reformi je silnih ugovorov tudi od strani italijanskih starišev, toda vsa ta obširna kritika se dotika največ le tehnične strani reforme. So to zgolj neprijetne in — če že kdo hoče — tudi krivične formalnosti, ki bi se dale celo več ali manj opravičiti posebno v sedanjih povojnih razmerah na šolskem polju vse države. Pomanjkljivosti reforme so lahko težke, mogoče tudi usodne za nekatere plasti italijanskega naroda, na pr. v socialnem oziru, toda kot baza ji služijo še vedno nravstveni in etični pravci, do katerih se je dokopal ves civilizirani svet že pred več ko dvema stoletjema. V marsičem pomenja ta reforma celo bistven korak naprej, posebno kar se tiče italijanskih osnovnih šol; brez bolečin pa ni bilo še nobene operacije, glavno je, da je operacija uspešna. Pač je to le poskus, kako naj bi se rešila težka kriza, ki preveva že delj časa vzgojni problem Italije: na eni strani nadprodukcija intelektualcev, na drugi pa analfabetstvo širokih mas. Zato nam je še toliko grenkeje v duši, ko čitamo vse te dolgovezne, opravičene in neopravičene, z ozirom na naše brezmejno gorje pa vseskoz plehke in naravnost frivolne diskusije. Tam stoka bolnik po srečno prestani operaciji, nas pa je operacija umorila. Razloček kakor življenje in — smrt!

Minister Gentile je filozof in pedagog svetovnega slovesa, vsaj bil je tak, dokler se ni lotil te svoje reforme. Tu pa se je pokazal čisto drugačen mož, ozkosrčen in zaslepljen politik, ki ne pozna, oziroma noče poznati najbolj elementarnega vzgojnega principa, na katerem sloni vzgoja današnje generacije vsega človeštva, na podlagi katerega je začelo v vseh civiliziranih državah plemenito tekmovanje za kolikor mogoče večji duševni dvig do takrat zanemarjenih ljudskih množic. S sprejetjem principa, da bodi pouk vsakega naroda v njegovem materinskem jeziku, je začel za človeštvo nov vek, dotedaj gospodujoči in zatirani narodi so se začeli izenačevati in zbliževati in ni več daleč čas, ko bo to zbližanje doseglo vrhunec v medsebojni ljubezni in medsebojnem spoštovanju vsega človeštva. S svojo famozno reformo je pa filozof Gentile, edini med vsemi, zavrgel ta sveti princip ter se podal daleč nazaj v splošno zavrženo in obsojeno mentaliteto že davno pokopanega veka. V svojo ogromno papirnato zgradbo, katero je zidal vse svoje življenje, je utisnil, hitro ko jo je začel praktično uveljavljati velik madež, ki skruni ves monument. Neskončno manj vredni argumenti so ga vodili, da je v veličini štirideset milijonskega naroda z nefilozofsko, nasilno gesto pogazil in ubil najsvetejše pravo zapuščenega odlomka nevelikega rodu. To je storil modrec Gentile — toda je li bil še kedaj nasilnik modrec?!

Bedni odlomek našega rodu izraža vso svojo grozo, ogorčenje in obsodbo nad to tujo učenostjo; od vseh strani se dvigajo protesti do dna duše ponižanih in užaljenih. Pa če tudi bi teh vidnih protestov ne bilo (po nasilstvih vseh vrst, s katerimi se je pripravljala pot tej tuji učenosti, bi ne bilo nič čudnega, ako bi se ne upal nihče dvigniti glasu!), mar ni najsilnejša obsodba že v reformi sami, ki ubija, kar je drugim sveto, ki gazi, kar drugi dvigajo, ki drvi nazaj, ko gredo drugi naprej? Kaj ni že v tem tudi enostavni protest pismenosti proti nepismenosti, instinktivni krik narave same zoper njeno skrumbo?!

Tuja učenost!...

DOPISI

IZ PULJŠTINE.

Što da vam uvijek javljamo, niti sami ne znamo. Ima sijaset novotarija ali vi biste rekli: ah šta! to su samo ćakule». No bilo kako bilo mi svejedno ne možemo da šutimo, jer nepodobštine i nepravde nama nanesene moraju da budu iznesene javnosti, moraju ugledati lice sudije. Po običaju inih «fešta», Medulin je i 11. novembra proslavio na svoj osobiti način. Budući da je to veliki dan kralja i glavara države morao bi svakako biti dostojan i veličanstven. Svaka čast i poštovanja tako velikom danu, ali nepoštovanje i nećast nek s naše strane ide onima ili bolje samo onom — a ta je neki gospodin, što stanije u Medulinu, koji je tom znamenitom prilikom progrmio nagovor, koji samo crni i vrijeđa naš narod, nagovor, koji pogrđuje, blati i obcesćuje naše narodne svetinje i koji je nepristranom slušaču davao znakove niskoće, bijesa i skrajnog ražaljenja svih nas. Govorilo se o tako grozovitim prijetnjama, o krvi, koja će teći i natapati... itd. nestaje nam prave sile da niti pismo toli silne i jake grožnje. Prigodice čemo možda donesti čitav govor, da bude potpuna i svijetla slika.

Inače druga novost, koja je presenetila i osupnula veći dio Medulinaca, jeste ta, da je staromu našem poznatom čovjeku g. Jakovu Kircu, bivšem našem dugogodišnjem općinskom županu, **naglo i odrišešto oduzeta dozvola za gostionu.** Te se zbilo ko kroz noć u vrijeme od deset minuta bez ijednog roka, bez ijednog zakonitog termina. Zašto, radi česa i u koju se svrhu izvršilo? To je nama jasno i prejasno. G. Kirac jeste naš čovjek, naški čini i osjeća i radi toga, samo i isključivo radi toga bijaše mu pred 2 godine oduzeta dozvola za prodaju duhana i za prodaju likera. Sada slijedi drugi udarac. Oblast nije nikada imala niti najmanjeg uzroka, da nastupi protiv g. Kircu, jer je on svuda poznat, kao apsolutno i na vlas točan u vršenju svojih dužnosti. Ne mogavši tako nikada načiniti najmanjeg razloga za postupak proti njemu, onda kud ćes lakše i jednostavnije stvari, već prijaviti i tužiti, služiti se svim lažljivim i nemoralnim sredstvima, da se upropasti i uništi pošten čovjek, koji nije oblasti ništa skrivio, niti na zao učinio. Kriv je samo u tolikо, što ga je porodila slavenska majka, da slavenski čuti i osjeća on i svi njegovi.

Treća novost: Naši disturbatori della quiete pokazaše i prigodom zadnjeg vjenčanja jednog Medulinca svoje junaštvo, svoje remek-djelo. Bio je dakle pir, Pilo se, plesalo i zabavljalo. Stari je običaj kod pira, da svatovi dozvole i takozvanim «fureštima» (to su svi oni, koji nisu na piru) jedan ili više plesova za furešte. I kad su ovi nesvatovi dozvolom svatova plesali eto ti poznatih junaka, da izvrše svoj megdan. Banuše unutra i — udri ga Blaž: ćušku amo, zaušnicu tamo itd. Mladići-nesvatovi, razumije se, svi se razbjegoše puni straha i plašljivosti. I tako eto «gospoda» zabadaju svoj nos i u privatne i čisto obiteljske stvari, što je svakako vrijedno naigore i najveće osude i to tim više, što se sve to vršilo u privatnoj kući, a ne u javnom lokalu. — Predugo možda zadjosmo ali dragi čitatelji budite strpljivi, drugi ćemo put biti možda, ali samo možda, kraći, brži i hitriji.

IZ KANFANARA.

Prije rata pašovao je kroz dugi niz godina na našoj općini sekretar Cossara (Košara). Za vrijeme svojeg službovanja počinio je vanredno mnogo zla našemu narodu. Ljudi su se više puta pritužili vlastima protiv njegovog postupka, ali bez ikakva uspjeha. Do samog ulaska Italije u rat bio je uvijek favorizovan od austrijskih vlasti. Iza raspusta općinskog vijeća bio je imenovan upraviteljim naše općine komesar Mrakovčić, koji se pokazao vrlo pošten čovjek nesamo prama našim ljudima, nego i prama šačici kanfanarskih Italijanaca. Radi toga stekao je u kratko vrijeme povjerenje svih općinara, koji su jedva odahnuli pod njegovom upravom. Kasnije, kad je došla amo italijanska vojska, g. Mrakovčić je morao ostaviti Kanfanar i pobjegnuti u Jugoslaviju. Općinska uprava bila je povjerena jednom ovdješnjem Italijancu, koji je upravljao općinom do samih općinskih izbora. Kroz to vrijeme izkazao se kao pošten i objektivan čovjek. Većina pučanstva je želila, da bude izabran načelnikom. No poslovica kaže: «Čovjek snuje, a Bog odredjuje». Tako je bilo i kod izbora. Fašisti su pomoću nasilja pobjedili na izborima i dobili općinu u svoje ruke. Posljedica toga bila je ta, da se ponovno vratio na općinu naš stari protivnik, g. Cossara, a snjime i stare šikanacije protiv našega življa. Za dokaz navest ćemo, samo jedan primjer. Nedavno je neki siromašniji seljak imao da uloži nekakvu molbu na željeznicku direkciju. Budući da je ta molba morala biti snabdjevena sa raznim dokumentima, išao je k općinskom sekretaru te ga zamolio, da mu izda svjedodžu dobrog ponašanja, ali pošto je u općinskom uredu govorio hrvatski, g. sekretar izdao mu je zatraženu svjedodžbu sa ovom primjedbom: ...N. N. ponašao se u moralnom pogledu besprijekornomo, dok je u političkom pogledu oduvijek ispovijedao hrvatsku misao, koja je naperena protiv Italije. Napominjemo, da je naš šindako potpisao tu svjedodžbu sa najvećim zadovoljstvom. Sada pak naš čovjek ima da priloži taj dokumenat svojoj molbi. Jasno je, da će mu vlasti na temelju spomenute svjedodžbe smjesta odbiti molbu i to krivnjom općinskom sekretara, koji u svojoj mržnji do našeg naroda i jezika izdaje takve dokumente! Apeliramo na vodstvo fašističke stranke, da u interesu vlastitog ugleda poradi oko toga, da se barem u budućnosti zaprječe takve pojave. **Prekodražan.**

SUSAK (opć. Mali Lošinj).

Doba je, da se jedamput i mi javimo u našoj obljubljenoj «Istarskoj Riječi», da se zna, da smo, iako živimo na najizloženijoj istarskoj točki, još živi i zdravi. A da ne pomislite da nam je dobro, reći ćemo vam odmah, da je naš život na otoku vrlo gorak. Osim vina nemamo nikakvog proizvoda, koji bi nam mogao olakšati život. No i vino nam zadaje stotinu briga. Ono leži u konobama i nitko ne će da ga kupi. Uzrok leži u tome, što redovito dolazi amo italijansko vino, koje nam čini veliku konkurenciju. Porezi, tasse i sopratasse rastu, a novaca od nikud. Srsi nas prolaze, kad pomislimo, što će biti s nama ove zime, kako ćemo se prehraniti, odkud ćemo platiti te ogromne takse, poreze itd. Propušteni smo na milost i nemilost naših vlastodržaca. No bojimo se, da će nam oni u svojoj milosti sve baciti na bubanj i potjerati nas iz rodjene grude. Da nije ta bajazan isključena, to nam dokazuje veselo držanje nekog ovdješnjeg ex-gefreitara. Taj se gospodin neprestano smije i veseli, da nije daleko dan, kad će sav naš živalj na otoku propasti. Medjutim mi mu preporučamo, nek se ne žuri s takvim veseljem. Naša narodna poslovica veli, da Bog ne plaća svake sobote... Ovdje ima dosta i takovih ljudi, koji su zajedno sa g. ex-gefreiterom priredjivali u Susaku velike svečanosti i skakali od veselja nad trpljenjem našega naroda, ali danas skaču od bijede i nevolje, jer moraju — štono riječ — trbuhom za kruhom«! Zar mislite, gosp. ex-gefreiteru, da ne bi mogao doći red i na Vas? — Još nešto! U zadnje vrijeme doznajemo, da je Susak silno zadužen na Lošinjskoj općini. Radoznali smo, zašto i odkud je nastao taj dug. Prošle su već četiri godine, odkad se srušila školska zgrada. Kroz to vrijeme nisu niti kušali, da je poprave. Školu su — naravno italijansku — namjestili u dvorani «Gospodarsko-trgovačkog društva», ali do danas nisu platili na račun najamnine niti jednog centezima. A zašto? Zato, jer se, kako čujemo, sav novac troši u «feste» i italijanizaciju otoka. Dosad su nam skoro sve poitalijančili, i crkvu i školu, ali mi se svejedno držimo kao stare kliserine, koje se ne mićn nikrdnj navali. Tako je i s našom djecom. Ciglih pet godina idu bezuspješno u italijansku školu, ali do danas ne znaju skoro niti jedne riječi progovoriti italijanski, što je oduvijek Slaveni i takvi ćemo ostati dokgod budemo živi. Hoćemo! Krv nije voda!

Sujcanin.

IZ GRAČIŠĆA.

Rijetko se javljamo, no bolje je ikada nego nikada. Da bismo se često javljali, onda bismo i često morali pisati o našim nevoljama, o našim mizerijama, a to bi vas još više bolilo i umaralo. O ekonomskom položaju možemo samo ponoviti tužaljke iz drugih krajeva naše mile Istre. Možda nam je u tome čak i gore nego drugdje, jer kod nas kukuruz obično slabo ide, a to je u srednjoj Istri jedan od glavnijih proizvoda. Vina imademo u srednjoj mjeri, ali uzalud kad su prodajne cijene tako niske, da ne znamo kako i kada ćemo ga raspačati. Najveće i najmoćnije naše rane, boli, koje neprestano stišću gorljivost naših čuvstava jeste političko i narodno zarobljivanje na svim koncima i krajevima. Žalosna i dirljiva statistika naših škola napomenuta u I. R.» jeste za nas daleko žalosnija i gorkija. Tamo stoji, da je samo prvi razred potujčen i poitalijančen, ali gola istina i tvrda realnost još je teža, upravo nesnošljiva. Mi provozapravo nemamo čitave naše škole i uzdanica naša, bijedna naša djeca izgubljena su za nas na sve vijeke vijeka. Davni, vrlo stari nacrt, gruba i nemoralna težnja izvjesnih ljudi postala je faktom, a na duševnom se grobu naših sinčića pomalja divlji smiješak bezdušnika. A da nemoralnost bude potpuna, da gnjusna igra bude zaodjevena i zaokružena, učiniše kraj svakoj našoj riječi u domu Gospodinovom: izbaciše mili naš jezik iz hrama jedine Pravde. Upravo oni, koji bi Velikom Bogu htjeli biti najbliži učiniše sve moguće, da unište i zadnju našu molitvu. Pred Višnjim će sudom odgovarati za podlost i mržnju prama nama, a najviše pak radi istrebljivanja našeg jezika iz one kuće, gdje se pozna samo ljubav i kršćanska pravednost, iz kuće Oca nebeskoga.

Jao vama, koji imate takvo kruto srce, da mjesto pomoći i vidanja rana bolesniku, pružate otrov i žuč, da mu se čim prije izgubi trag i svaki znak života!

IZ MOTOVUNSKIH NOVAKI.

Odkad su nam školske vlasti pretvorile hrvatsku školu u italijansku i bacile našeg domaćeg učitelja na cestu, ovdje nitko ne šalje djecu u školu. Italijanska gospoda u Motovunu misle, da tu postoji nekakva propaganda, odnosno da je svemu tomu kriv naš bivši učitelj g. Prodan. Radi toga su ga — kako nam priča jedan njihov miljenik — ovih dana pozvali na općinu. Tu su ga napali, da često dolazi u naše selo, da vedi živu propagandu protiv italijanske škole itd. itd. G. Prodana nisu pustili niti da pisne, već su posve nevinog obasuli različitim pogrdama, koje apsolutno ne bi smio da izusti jedan inteligentan čovjek. Zatim su mu — prema pričanju napomenutog miljenika — rekli, da će nam, ako ne šaljemo djecu u školu, naložiti ogromne takse i zatvoriti školu, ali unatoč svega toga talijanska učiteljica da ne će ostati bez službe. Sto im je na to odgovorio g. Prodan, to ne znamo. Uostalom mi se zato ne interesujemo, a niti se bojimo prijetnja motovunske gospode. Sto nam mogu? Ta ionako smo preopterećeni s porezima i taksama, da ne možemo ni disati. Ako pak kane zatvoriti ovdješnju školu, neka to učine što prije, jer je šteta da plaćaju učiteljicu, koja, mjesto da drži obuku, danomice priredjuje izlete u Kaldir, a da se niti ne obazire na dekret školskog Proveditora od 1. oktobra t. g. No ona može da bude redovito i u školi, ali naše djece ne će vidjeti u njoj. Naša savjest nam ne dopušta, da tamo šaljemo svoju djecu. Naši pradjedovi, naši djedovi i oci bili su Slaveni, takvi smo i mi, a bit će i naša djeca. Prošla su ona vremena, kad su Turci uzgajali iz našeg roda janjičare!

IZ LOVRANA.

Dne 2. o. mj. otpratismo na vječni počinak Franju Bašana, pom. kapetana. Bio je dobar narodnjak i uživao je opće poštovanje. Kao općinski zastupnik hrvatske stranke branio je uvijek prava našega naroda, a naročito se je brinuo za dobrobit seljačkog staleža, iz kojega je potekao. Kao odbornik Lovranske banke i utemeljitelj Posujilnice stekao je velikih zasluga za napredak svoga Lovrana, koga je svom dušom ljubio. Na pogrebu vidjeli smo množinu svijeta, iz grada i okolice, koja je želila, da iskaže posljednju počast pokojniku. Clanovi raspuštenih društava, čitaonice Danice» i «Knez-grada», okitili su lijes s krasnim vijencem. Slavna općina zabranila je bila hrvatske napise, što se je cijelog jugoslovenskog pučanstva neugodno dojmilo, a obitelj morala je da se pokori tom kulturnom ukazu. Jedan vijenac bio je usprkos toj zabrani okićen vrpcom s hrvatskim napisom i... ništa se nije dogodilo, osim što je netko vrpcu okrenuo, da se napis ne vidi.

Gosp. Pegenu će ta najnovija zasluga na kulturnom polju priskrbiti kakvu novu dekoraciju, koju mu mi ne zavidjamo, kô što mu nismo zavidjali ni austrijsku. Drugih posljedica ne će to imati, jer se ljuto vara, tko misli, da će od toga Italija imati kakove koristi ili da će zbog toga naša narodnost u Lovranu propasti.

Obitelji izražavamo naše iskreno saučešće na teškom gubitku, a našemu milome Franju želimo, da mu bude laka rodjena zemlja.

Franina i Jurina

Fr.: Znaš ti, Jurino, da smo mi dva napravili jednu velu stvar.

Jur.: A ča to?

Fr.: Jednu zlamenitu stvar.

Jur.: Ala, govori, ka je ta stvar tako zlamenita, ku smo mi dva napravili?

Fr.: To ti je oni naš kalendarij «Jurina i Franina».

Jur.: Mane ni drago čut, kada se neki sam hvali, ma po pravice, mora se reć, da je ono jedna knjiga, kakova se još ni štampala va Istre od kada je sveta i veka. Ja ne znam, ki nam je sve ono va glavu stavil, ča smo mi onde našrajbali. Promisli samo, da ne bi nego samo ono, ča smo napisali od Wilsona!

Fr.: Jedan profesor mi je rekal, da onde svaka beseda valja zlata. A ono pismice, one storije? Kako je ono sve lepo i sve naše, istarsko i slavensko!

Jur.: A svi oni silni nauki, keh mora čovek da zna, i ki na sveki dan trebaju. Tu ti je za kmeta, tu za gospodara, tu za gospodaricu — sveki će neć nutre nać.

Fr. Da ti povedem ovu. Čera jutro zbudim se nagio, neć me zavija, previja, ne morem da dišem; tu me boli, onde me muči — sam već misleć na — prišla je teta Skica — sada j' sve zverseno — z Bogom svete! Priteče Mare i — ju mane semo i ju mane tamo — čapuje se za glavu i ne zna ča bi, ni ča ne bi. Misiel sam, da mi j' duša na zajike, i ča ću ča ne ću — rekal sam njoj neka pošalje va Pul po duhtora.

Jur.: A ona? Je te poslušala?

Fr.: Ajbo! Ja ne znam kako, ma nekako njoj je oko palo na naš kalendarij «Jurina i Franina»; ona ga zgrabi, obrne nekoliko stranic i najedanput zleti vanka s kamari. Ni prošlo ni pol uri, već je bila nazad s nekakovim kordijalom. Ja sam to popil — bilo je žuhko kako pelin — ali svejedin, ja ti pijem, pijem i pijem — i ćeš mi verovat? Prej pol uri bil sam sopet zdrav, kako riba. Mare mi je ta mirakul stumačila ovako: tebe je, Franino, bilo — to i to... Ja sam pogledala va kalendarij i našla sam, da kada čoveku pride **to i to**, trebe popit **to i to** — i sam ti to skuhala i ti si to popil, i sada ti je hvala Bogu sopet dobro.

Jur.: E — ni ti ga do našega kalendarija!

Fr.: K letu će morat bit još lepši.

Jur.: I bit će, ako će Bog! Ako se govori, da je svako lane bolje, ne će se reć, da je naš kalendarij huji. Naš kalendarij mora od leta do leta bit sve lepši i bolji.

Fr.: Ja, ja! A sada, pusti malo naš kalendarij na stran, pa mi malo povej, ča je sa Spanjom? Su šli već nazad kralj i kraljica?

Jur.: Su, ma malo manj, da nisu, ostali na pajade.

Fr.: Ča to govoriš!

Jur.: Prava istina! Kako već znaš, oni su prišli va Italiju va jednoj veloj, veloj fregade, s kum je bila i jedna manja. Kralj i kraljica, kada su se zakrcali, šli su va Rim, a brodi su surgali sidra pred Napulom na «rade». Jednu noć storil je jedan

PODLISTAK

Što veli pjesma o ljubavi?

Po Bogdanu Krčmariću.

(Nastavak).

Ili:

Ako sam je kada poljubio,
Nijesam lica na ustih odnio...

I djevojke znadu biti nevjerne i zadati momcima tuge i patnje, no ponajveć nekriví momak djevojke, nego onoga, tko ju je preoteo:

«Ne otmi je, moj po Bogu brate,
Sama mi se sablja vadi na te!»

Evo kako Nijemčić opominje mladiće:

Da mladići znadu
Što su crne oči,
Išli bi im s puta
U sred tamne noći!
Da mladići znadu
Što su krasne žene,
Slušali bi, al' ipak
Ne slijedili mene! —

Perzijski pjesnik moli dragu, da ga brže pali i mori, da se od njega pepeo stvori, jer

«Ča bar tako
Izbjeći pako;
Pošto pepô veće
Gorjeti ne će. —

Vjerna ljubav svršuje ili ženidbom, ili smrću jednoga ili obojice. Nevjernu ljubav proklinju djevojke:

«Kako kune, do neba se čuje;
Kad uzdahne, zemlja se zatrese:
Kad zapiače i Bogu je žao».

Umjetna pjesma pjeva prijatelje, narodna pobratime, odnosno posestrime. U stvari je to jedno. Pobratim za pobratima krv prolijeva, glavu gubi, ljubav žrtvuje. Pravi pobratimi, prijatelji, skladaju se bolje, nego braća, pa i u nevolji voli zvati pobratima, nego li brata. — Marko Kraljević ima posestrimu vilu, vjernu pratilicu, svjetovalicu, vidalicu rana. Kosančić Ivan govori Kosovki djevojki:

Moli Boga, draga duše moja,
Moli Boga, da se natrag vratim
Iz tabora čestitoga kneza;
Uzet ću te za Milana moga,
Za Milana Bogom pobratima.

Nijemčić se tuži, da su pravi prijatelji vrlo rijedki. rijedkikao ptičije mlijeko, il crvene svrake; no valjda se je namjerio na stanovitu svojtu ljudi, kojoj ništa nije sveto, osim trbuha, a inače u Srba i Hrvata pobratinstvo više je nego bratinstvo. Dao Bog, uzdržala se ta lijepa krijepost i u buduće kroz sva vremena!

*

Najsnažnija i najčistija jest ljubav roditelja prama svojoj djeci. Nadje se hrdja, koja iznevjeri ljubu, koja proda otadžbinu, ali svoje mlade i vučica ljubi. Iznimke, koje se nadju, da vlastito čedo ne ljube, ne mogu se nazvati imenom čovjeka, nè, nitt imenom živine. Takove su ispod živine. Takovim je izumrla u srcu ona čista sreća:

«S koje majci uz zipku je dato,
Zaboravit na sve blago ino,
I misliti na jedno jedino,
Na čedo si materino zlato.

Kako majka svomu čedu tepa, evo neka reče pjesma:

Rasti, boji, moje gondže malo,
S neba si mi u kolijevku palo.
Zamirisa mirom milodova,
Snivaj čedo, tebe majka čuva.

Koliko divnih nada ne stavlja majka u svoje nevinašce:

Rasti brže, nado materina,
Buji brže, moj plamene živi!
Već ti bubo, za boj konja sprema,
Već on brusi sablju demeskinju;
Ali jošte pratioca nema,
Da ga prati po razboju sinju.
Ali jošte nema osvetnika,
Rasti brže, osvetniče mali,
Da nam sine sunce sa zrenika.
Da se bijeda sa Hrvatske svali!

Eto ljubeći majka svoje gondže malo, uči ga ljubiti i otadžbinu, od koje nam ne ima ništa uzvišenijega ni milijega na svijetu. «Otadžbina je, veli učeni Italijan, najsavršenje oživotvorenje prava, najčistije obistinjenje dužnosti, te ne bojeći se prigovornika, dodat ću ja, najviša formula, u kojoj su sadržane sve znanosti moralne i pravne.

fortunal, prekinul je gumini, s kimi su brodi bili fermani — i obedve fregadi su napravile **kert ajh!** put Spanje.

Fr.: A kako su ih nazad privukli?

Jur.: Poslali su za njimi rimurćeri, ki su ih našli negdere vane i su ih lepo nazad pripeljali va Napul.

Fr.: Bože moj dragi, ma ča nimaju va Španje malo debljeh barbeti? I va Trste imamo veleh fortunali od buri, ma još nisimo čuli, da bi se kakovemu brodu od gveri dogodilo ono, ča se je va Napule dogodilo onem dvem španjolskem fregadam.

Jur.: Ja — ma ti moraš znat, da su španjolski brodi imeli od vavek pegulu ilisti smolu. Kad su Španjolci pred jedno tristo pedeset let šli sa svojom flotom na Engleza, storila je takova nevera, da su se španjolski brodi skoro svi potopili, a oni, ki su ostali, hitili su ih na dno Inglezi. Od onega vremena Španjolska je zgubila svu moč. A ča se ne spominuješ, kako su njim prej dvajset i pet Amerikani celu flotu začepili va nekem porte?

Fr.: Ja — pegula je vrag! Kega se jedanput čapa, drži se ga, kako i prilepak. Ja mislim, da smo i mi v Istre dosta pegulani ljudi, a, ča biš rekal ti, Jurino?

Jur.: Ča mi? Imamo mi više peguli na sebe, nego bi dosta bilo, da se pokairamuju svi brodi od ovega sveta.

Fr.: A ča ti se ne pari, da imaju i naši karabinijeri malo peguli z onem prekanem Kolaričem?

Jur.: A bornića imaju i uneštabno!

Fr.: Ma pravo za pravo — ča je učinil gr-dega ta Kolarić, da Taljani od njega toliko piše?

Jur.: Njihovi fojl pišu, da je bandit, brigante, ašačin. Puno su beći obečali onemu, ki ga čapa. Neki ter neki su se pomamili za temi beći, pak ne misle i ne sanjaju drugo, nego o Kolariću i kako bi ga sćapali. Tako su i ovi dni zeli rog za sveću: videli su jednega človeka, ki je bežal, oni su misleli, da je to Kolarić, pak — pum! va njega, da je valje mrtav na zemlju pal. Kasneje su videli, da to ni bil Kolarić, nego neki drugi. Pegula!

Fr.: Zato j' mane vavek strah, kada ono ti konatiš okole po Istre, da te ne bi ki ta ze! za Kolarića, pak — pum! i va te, kako i va onega človeka! Nego, Jurino, da bimo mi dva šli kakovemu straordinariju, pak da bimo mu rekli: — La šenta sinjor, dajte nam oni krajcari i mi ćemo vas navadit, kako ćete Kolarića najlaglje šćapit.

Jur.: A ča misliš, kako bi se ga moglo šćapit?

Fr.: Stavi mu soli na rep — pak ga imaš!

Jur.: Ja — a ki će ti dat soli, kada va celoj Istre je ne moreš dobit ni zrna, kako ni furminanti.

Fr.: E — i to je pegula!

IZ ZAREČJA KOD PAZINA.

Kako je već svim čitateljima poznato, školske su vlasti pretvorile i našu školu u talijansku. Za učitelja poslale su nam amo nekog talijanskog svećenika, koji ne zna ni bekati hrvatski. Osljed toga školska obuka nije nikakva. Mjesto da on poučava djecu, moraju djeca njega. Često ih pita: Come si chiama questo, quello... Kad naša djeca dođu kući obično nam govore: — Zašto da idemo u talijansku školu, kad znamo više nego talijanski pop! Svaki dan ga moramo nešto poučavati!... Tako naša djeca. Što da mi na to rečemo?! Kako vidimo, nama zbilja ne preostaje drugo, nego da prestanemo šiljati djecu u školu i da ih sami poučavamo kod kuće, jer će nam inače ostati potpuni analfabeti. Ako pak naš nam narinuti učitelj, talijanski svećenik, treba kakve pouke, e, onda nek se vrati u koju školu, jer mi apsolutno ne želimo imati u Zarečju takvog svećenika, koji potrebuje pouke naše školske, nepismene djece!

* * *

U ovo zadnje doba živimo u teškoj gospodarskoj krizi. Ni sami ne znamo, kako ćemo se preživjeti ove zime. Svaki dan činimo nove dugove za hranu i druge kućne potrebštine, a novaca ne primamo ni odkuda. Općinski poslužnici dolaze nam redovito na vrata i traže, da platimo zaostale poreze i nekakve rente. Budući da nemamo novaca, mi smo im nudjali vino za porez. No oni su nam tu ponudbu odbili veleći, da porezni ured traži gotov novac. Nato su skoro svima popisali marvu, koju će nam jamačno i oduzeti, pošto nemamo — kako već spomenusmo — nikakva primitka, kojim bismo mogli namiriti napomenute poreze i rente. Usprkos toga porezni uljeravatelji ne postupaju s nama onako, kako bi morali. Ona njihova gruba riječ Pagate o Vi pigliaremo i buoi! nije na svome mjestu. Gospoda bi morala imati malo više obzira s nama, kad znadu, u kakvim prilikama živimo. Uostalom mi plaćamo uvijek pošteno poreze, kaošto ćemo i unaprijed, ako budemo imali novaca, dok kompetentni faktori nisu kadri da poprave nama niti put od Zarečja do Sajkovići!...

Drugom zgodom više!

IZ ILIRSKE BISTRICE.

Kakor je znano, bistriška sodnija je bila znatno povećana in razširjena. Sodniji je bila priklenjena občina Matulje in ves podgrajski sodni okraj s približno 20.000 prebivalci. Vlada pri tej ureditvi gotovo ni gledala na koristi prebivalstva.

Ko dospeje kmetje iz Matulj, iz Materije, iz Jelovic itd. v Bistrico na sodnijo, vidijo le kupe aktov, kupe pohištva (res je na kupih, ker nimajo prostora), in ljudi, ki se prijemajo za glavo. Sodnika se prijemata za glavo, ker poslov, kotere je nekdaj vršilo sedem sodnikov, ne moreta opraviti v dveh, uradniki se prijemajo za glavo, ker je legirno, da v očigled dejstvu, da je do sedaj opravljalo posle samo podgrajske sodnije sedem uradnikov in to z mnogo, ne more opravljati poslov bistriške, podgrajske in dela vološćanske sodnije samo pet uradnikov: vse pa jih ni v Bistrici. Prijemajo se za glavo sodni sluge, ker ne vedo, kam bi dali pohištvo podgrajske sodnije preseljano v Bistrico ter z zavisijo gledajo čez hribe in doline v smeri proti Podgradu, kjer stoji sodnijsko poslopje, mala ćička palača, prazno in nudi veselo plesiće miším in podganam, in kmet iz Matulj in Jelovic in Materije itd., ko vidi ves ta red in to upravno logiko, se prime za glavo, krepko zakolne in jo udari, ne da bi bil kaj opravil, nazaj proti svoji domači hiži, ki stoji tam nekje, dvajset, trideset in celo štirideset kilometrov daleč.

Čast našim sodnikom in sodnim uradnikom, ki se pozrtvovalno trudijo, da bi te neprilike kolikor mogoče ublažili.

Toda s tem ljudstvu ni pomagano. Ljudstvo potrebuje radikalnejše in nujne odpomoči! Višja oblastva v Trstu in Rimu naj pomislijo, da je ta brezglava reforma skoz in skoz kriviična in da potrebuje nujne spremembe. Ker si drugače bomo pomislijali, da delajo z nami kakor z volom, ki ga eden tepe po hrbtu, drugi pa po gobcu.

IZ SV. IVANCA (Cere).

U našem mjestancu nema niti jednog Talijanca. Usprkos svega školske vlasti pretvorile nam hrvatsku školu u talijansku. Taj upravdani čin školskih vlasti izazvao je medju svim upućenima veliko negodovanje. Mi nikako ne možemo da pojmimo, zašto nam naši vlastodršci narivavaju ono, što mi a priori otklanjamo. Bili ce da imaju zle namjere, da nas hoće poitalijančiti. Ali oni se ljuto varaju, ako misle da će im Svetoivančani ići na lijepak. Bora ni, ne će! Naši starije su nas uzgojili Slavenima, a tako ćemo i mi našu djecu. Za odgoj naše djece ne će odgovarati naši vlastodršci, nego mi roditelji. Zato smo — svijesni svoje velike odgovornosti pred Bogom, narodom i savješću — svi roditelji odlučili, da ne ćemo slati svoju djecu u školu sve dotle, dokgod ne bude opet pretvorena u hrvatsku i dokgod ne bude u njoj poučavao hrvatski učitelj ili učiteljica. Medjutim naša djeca ne će ostati bez nauka. Mi ćemo ih kod kuće svaki dan poučavati u čitanju i pisanju, i nadamo se, da će se bolje naučiti i čitati i pisati nego bi inače u talijanskoj školi.

IZ BOLJUNA.

Pred više vremena došao je k nama za župeupravitelja vlč. gosp. A. Cauzzi. Po mišljenju je Talijanac, ali inače dobrićina. No ipak nedavno mu je nešto palo na pamet, pa nam poče držati talijanske propovijedi, koje mi ovuda ne razumijemo. Nas je to silno prenerazilo, a bogme i — razljutilo. Što ćemo, što ne ćemo — jednog dana išli smo k njemu te ga zamolili, da nas barem u crkvi ne uznemiruje sa svojim italijanskim propovijedima. Neki 80-godišnji starac, koji je došao s nama da protestuje protiv župeupravitelјeve samovolje, nadodao: Neka znaju, gospodin plovan, da će biti slabo, ako se od sada napred ni popi ne budu ravnali po Isusovih naukah, ke je dа svojin apostolon, kad in je reka: Idite po svemu svijetu...» Namisto da se Oni sada ravnaju po tin svetin nauku, Oni nas još tiraju van s crikve!... Kad Oni počnu predikat va crekve talijanski, meni dojdu suze na oči i počnen se ljutit, takò da već ne moren molit. Ah, gospodine, gospodine! Kad bi jos jedanput doša Bog na svit, vero ne bi više poša gonit s crekve ni farizeje ni trgovce, nego bi zeja bič pak bi Njih protira van, da nas ne činijo grešit mankonj va crekve!... Nate riječi čestitog starca poče se vlč. gosp. Cauzzi izgovarati, da on nije kriv itd. itd., ali ipak naposljetku reče: Oprostite, odsad unaprijed držat ću se vaših starih običaja i propovijedat ću samo u vašem matarinskom jeziku. Istini za volju moramo priznati, da je faktično držao zadanu riječ. Medjutim mu se dogodila jedna nesreća, uslijed koje je morao ostaviti Beljun i otići u bolnicu, i tako je ponovno ostao Boljun i Paz bez duhovnika.

IZ BORSTA.

Po razpadu Avstro-Ogrske smo takoj dobili novega postajenačelnika v osebi g. Carusija. Ta gospod je bil velikanski sovražnik našega ljudstva. V svoji sovražnosti nam je napravil toliko zla, da ga bo vedno imelo naše ljudstvo v žalostnem spominu. Noben naš človek, ki se mu pri hotel pokoriti, ni bil varen pred njegovim nasilnim nadlegovanjem in njegovimi sredstvami. Več naših ljudi je postalo žrtev njegovega sovraštva proti našemu rodu. Vse se je zgrožalo in stiskalo pesti. Pa tudi pritožb ni manjkalo. Preganjano ljudstvo se je vedno obračalo na železniško direkcijo s prošnjo, naj se uvede preiskava proti temu nasilneżu in naj ga enkrat odpravi iz naše mirne, slovenske vasi. Do tega sicer ni prišlo, ali končno je vendar-le moral iti: Izvršil se je čin pravičnosti, ki nam je prinesel vsaj neko zadoščenje za vse žrtve, ki jih je zahtevalo besnilo Carusija. S tem je stvar glede te osebe izvršena in jo stavljamo ad acta. Nočemo kovati političnega kapitala iz poloma Carusija. Prosimo pa železniško direkcijo, da nam imenuje njegovim naslednikom človeka, ki bo res postajenačelnik, a ne nasilnik ljudstva.

Jest, uzvišenijega, svetijega ničega ja na svijetu ne mogu pomisliti od otadžbine «dobre majke, svakom dobru sinku tog imena, svetih osjećaja».

Pjesnik veli:

„Rod i narod leti,
Po srcu i po pameti,
Za koga je jednak' slatko.
I živjeti i umrleti."

A Crnogorac za svoju otadžbinu:

„Kad je njojzi samo slega,
Živ bi za nju u grob lega;
A nekmoli pao nebi,
Kad bi bilo u potrebi"...

Kojim ponosom ustaša svoju ljubu tješi:

„Domovine kog žarko sunce grije,
Il' kakvo ti si, k tom osvete pako
U srcu nosi, to i u zjima nije."

Antun Nijemčić, kad nema ništa ostaviti svojoj otadžbini, moli valove, da bar zadnji cjelov miloj zemlji ponesu.

Kako ljubko iza povratka iz tudjine, pozdravlja majku otadžbinu naš pjesnik Preradović:

„Mila zemlju, da te svojim grudim,
Pritisnuti mogu, kako žudim,
Zagrlit te, oj da te ne ljubim
Srce bi ti izjalo bilom,
Nezrećnu na tvom krilu milom!
Koju sada, opet kušam slast! —

Kako li gromko poziva mladjan pjesnik braću, da kite otadžbinu:

Lovore amo, pome mirom osne,
Ovjenčat glavu mučenici treba,
Podignut nam je slavoluke poći,
Zapalit kriese, da plamte do neba,
I čim da majci ljubav posvjedoči!

Pa kako joj se dalje umiljuje:

Što ikom drago ti nam vrijedi više,
Sinovima ti si, bogomolja sveta,
Jedinoj tebi svaka duša diše,
Ti naših žudnja jedina si meta!"

Kako očajano jadikuje pjesnik radi jada i ropstva otadžbine:

Sa tebe su strgli kraljevsko odielo,
Izranili tvoje božanstveno tielo.
Robinja si tužna, mučenica prava
Izdajom i zlobom svezali ti ruke,
Stvorili te žrtvom sebičnosti puke;
Al te moje srce ipak obožava!

(Svršit će se.)

Gospodarstvo

Seljaci sijte novu ljekaricu «Kosak.»

Budući da je kod nas u Istri vrlo siromašna zemlja, a usto dolazi skoro svake godine suša, bilo bi najbolje, da naši ljudi zasiju dio svojeg zemljišta novom ljekaricom «Kosak».

«Kosak» — po svojim značajkama i po svojoj ustrajnosti — mnogo liči običnoj ljekarici, ali je većina gojitelja tog mnijenja, da ona daje više krme od svih ostalih trava ljekarica (crbašpanja).

«Kosak» daje i veliki prihod sjemena. Svojom otpornošću i žilavošću prema studeni i vrućini, svojom sposobnošću uspijeva i u predjelima, koji trpe na suši. «Kosak» je ljekarica, koja — osim što daje veliki prihod sjemena — pruža poljoprivredniku velike prednosti dobre, hranjive krme, pa se zato preporuča poljodjelcima kao prvorazredna biljka radi svojih izvanrednih vrlina. «Kosak» je ljekarica, koja daje najveći prihod, najhranjivije krme, jer su njezine stapke mnogobrojne i tanke, pune lišća od podanka do vrha. Zbog osobitog sustava svojih žila «Kosak» može da se uspješno goji i u plitkim tlima, gdje kroz godinu pada malo kiše. Radi toga, jer jednako odolijeva najljućoj zimi, kao i skrajnjoj vrućini, ova nova ljekarica je pravi dar božji za napola suhe predjele, gdje osobito ljeti ima vrlo malo oborina.

Svaki struk, i najkukavniji, naraste metar visine, a bolji do 1.20—1.50 m sa 20—40 stapka (izdanaka). Presad mu je vrlo nježan, te rijetko koji struk u korjenu ima preko 1 m promjera.

Pošto odrasla ljekarica «Kosak» iz žilnog zglavka izbija više stotina stapka (izdanaka), zato se presadjuje prema vrsti tla, gušće ili rjeđe. U Americi se presadjuje u razmacima: red od reda 0.80—1.20 m, struk od struka 50—60 cm. Obično se rabi daljinu 50 cm za red od reda i 40 cm biljku od biljke. U Istri bilo bi najbolje, da se rabe manji razmjeri, kaošto se to čini i u Italiji. Kasnije će nas iskustvo uputiti koji će razmjer najbolje odgovarati našim prilikama i našemu tlu. Trogodišnja ljekarica «Kosak» ima (struk) oko 40—50 cm promjera. U povoljnom tlu izdrži i preko 10 godina. Kosi se pet do šest puta godišnje, a odrasla može da dade mnoštvo sjemena.

Ljekarica «Kosak» ne zahtijeva nikakav osobiti postupak kod obradjivanja, jer se obrađuje jednako kao i obična ljekarica. Samo zato jer bus naraste 40—50 cm promjera, presadjuje se ili sije, ali vrlo rijetko. Presad i najnježniji izdrži vrlo lako prevoz od 10 do 15 dania. Bilo je slučajeva, da je presad stigao na opredjelište poslije tri do četiri sedmice, pa ipak nije usahnuo.

Ljekarica «Kosak» potječe iz onih krajeva, gdje zimi padne toplomjer do minus 45 C, a ljeti se diže u hladu, do plus 40 C. Što kiše što snijega ne pada godišnje preko 200 mm. Pa kad tamo u tako lošim klimatskim prilikama može da uspijeva, tim bolje će uspijevati kod nas, gdje su klimatske i oborinske prilike mnogo povoljnije. Potpuno razvijena ljekarica može da dade 20—30 tona izvrsne suhe krme po hektaru.

Obzirom na naše gospodarske prilike u Istri, dobro bi bilo da naši gospodari i seljaci pokušaju ovu ljekaricu. Kada ona ne bi dala nego samo 50% više krme od obične ljekarice (crbašpanje), to bi već bila velika blagotvorna za našeg seljaka, jer bi mogao držati za 50% više blaga nego ga do sada drži. Prema tome bi imao i više gnoja za gnojenje svojih oranica, koje bi mu za to davale i veće prihode. Naravno je, da «Kosak», kao i obična ljekarica, te ine lepirnjače, ostavljaju zemljište obogaćeno na dušiku, jer i ona ima svoistvo, da pomoću korjena veže zračni dušik.

Najvažnije gospodarske radnje u mjesecu decembru.

U kući i dvorištu: Pazi, da ti ne plijesni žito u žitnicama. Češće ga zraći i prebacuj. U ovom češ mjesecu imati dosta vremena da popraviš orudje, prirediš drva za zimu, nabereš kolje itd. Nastoj, da što bolje iskoristiš ovo vrijeme, jer što sada učiniš, ne treba da učiniš u proljetnim mjesecima, kad češ imati dosta posla na polju. Ne zaboravi ni na svoje račune. Nastoj, da ih na vrijeme zaključiš i da učiniš proračun za drugu godinu. Odrasloj djeci daj uvijek u ruke kakovog posla. Svakako pak ne smiješ dozvoliti, da ti po danu ili po noći okolo klatare. Za dugih večeri neka oni, koji znaju, čitaju dobra štiva.

U staji: Sve staje treba držati tople, jer se tako mnogo prištedi na krmi, a i mljieka dobije više. Pazi i na čistoću blaga! Krave, koje su se tekar otelile, napajaj u staji s vodom, kojoj se dodalo nešta tople vode, ili koja je bila preko noći u staji. Pazi, da ti marva ne dobije uši. Čim opaziš samo jednu takovu životinju, operi dotično blago sa 4% duhanovim ekstraktom.

U kokošinjaku: Ovdje treba paziti na sve ono, što kazasmo za prošli mjesec. Osobito treba nastojati, da dobije perad dosta hrane i da se po noći kokošinjak dobro zatvori.

Oko kunića: U ovom su mjesecu kože kunića osobito dobre, zato ih treba pomno spremiti. Rastegnu se lijepo dok su još friške na glatku dasku, da se suše i zatim prodaju. I u ovom mjesecu treba čuvati kuniće od vlage, koja im je jako opasna.

Oko pčela: Mjesec decembar je za pčele mjesec počinka. Na pčelinjaku treba da vlada potpun mir. Padne li snijeg, treba ga sa leta i krovova uliša čistiti, ali treba paziti da pri tom ne uznemirujemo pčele.

Uljarnica i maslinik: Tijekom ovoga mjeseca treba da spremiš i samelješ sve masline. Što više vremena masline na okupu stoje, to je iz njih slabije ulje. Kad pobereš masline, onda pognoji stabla stajskim gnojem, kompostom ili umjetnim gnojem. No ne trusi gnoja uz deblo, jer je tamo malo vlasastih žilica, nego trusi gnoj na široko, kako krošnja zapovijeda.

Konoba i vinograd: U konobi pretače se po prvi put mlado vino. Kod tog posla treba paziti, da vino dodje koliko je moguće u dotican sa zrakom. Kod bijelog vina treba bačvu isprati i zasumporati. Ako vino po sumporu zaudara, treba bačvu takodjer zasumporati, jer se uprav na taj način odstrani onaj neugodni vonj po sumporu. Stara se vina čiste raznim čistilima. Tko želi, da mu se mlado vino prije očisti, neka za mrzle noći konobu prozraći.

U vinogradu i rasadniku treba radnje od prošlog mjeseca nastaviti, odnosno dovršiti. Ako je vrijeme toplo, mogu se još saditi loze. Ne smrzava li, možemo obrezivati matičnjake i činiti ključiće. Pripraviti možemo takodjer i cijepove za proljetno cijepanje. Od kiše odnesenu zemlju nadomjestimo drugom, da budu žile dobro pokrite, jer bi nam se inače mogle loze smrznuti.

U voćnaju: Voćke, koje su posadjene u zadnjim g., treba obrezati i kod tog gledati, da dobije krošnja piramidalni, oblasti ili kotlaštasti oblik. Uopće neka se u ovom mjesecu, ako nije premrzlo, čim više obrezuje i čisti. Osobito starija stabla neka se ostrgaju od maha i lišaja te namažu sa 12%-tnim dendrinom. Ogloćana mjesta na stablima treba izrezati i cijepilnim voskom namazati. Gusjenična gnijezda poberimo i spalimo ili na granama opalimo s posebnom «fakolom».

U povrtnjaku: Prekopava i krči se zemlja i prema potrebi gnoji. Sparoge, koje mislimo u proljeću prisiliti, da prije potjeraju, okopaju se i pognoje svježim konjskim gnojem. Preko zimske šalate načini se iz slame, trstike ili turkiništa strešicu tako, da ipak može sunce na lijehu sijati. Cvjetače, koje su tekar počele cvijetati, dignemo sa svom zemljom (grudom) i posadimo ih u zemlju pod kakovu kolaricu itd., gdje će kasnije cvijeće učiniti. Obični radić, koji mislimo rano u proljeću izrezivati, pokrijmo sa suhim lišćem i suhom zemljom. Veliki crljeni radić pak iskopamo, u snopiće povežemo i stavimo u toplu staju na friški kravji gnoj, da dobijemo takozvani bijeli ili crveni radić. Gornji dio lišća se dakako prije odreže, tako da ostane samo srce. Ovako složen radić se onda pokrije lišćem ili slamom.

Na polju i livadi: Prije nego se zemlja smrzne, treba da mekotimo oranice i preoremo djetelišta i livade, gdje raste trava, odnosno tako pomrla djetelina, koja nam ne pruža nikakve garancije za obilnu košnju.

Na sva ona mjesta, odakle nam je kiša odnijela zemlju, napeljimo drugu. Sa oranica iskopajte i otpeljite kamenje, koje kod oranja smeta i krši pluž.

Očistite livade i pašnjake te ih, ako vam je moguće, pognojite. Za suha vremena porazbacajte krtovine i mravinjake.

Mala seljačka škola.

Koje češ povrće u sjeni saditi.

U sjeni uspjevaju: luk, peršun, špinat, rotkvica, razne salate, andivija, rani grah i grašak, kratka mrkva.

Kravska peša

Jest za svakoga marvogojca jedna od najvažnijih krmnih bilina. Zato neka je svatko posije u duboko razrahljano i dobro pognojenu zemlju.

Nerasti.

Kad su krmki šezdeset ili sedamdeset dana stari, odaberemo najlepše za neraste, dočim ostale ukopimo. Kod biranja nerasta moramo biti veoma oprezni i strogi. Krmke sa najmanjim pogrješkama isključimo pri izboru nerasta. Tako odabrani nerastići drže se u posebnom odjelu, pušćaju se češće napolje i hrane tako, da se što jače i brže razvijaju, a da se ipak ne debljaju. Zato mi ne smijemo nalade nerasteprkmiti jako sa posijama i krumpirom, kako to čine naši seljaci. Dakle malo krumpira, malo posija, nešto zrnja i nešto ribje muke, a zelenja, repe i peše koliko hoće. Osobito nam je pak paziti, da se nerasti ne počnu prerano upotrebljavati za raspleđ, svakako ne prije 10 mjeseci i još onda kroz nekoliko mjeseci rijetko.

Rakiju najbolje uzdržimo

u zdravim bačvicama od hrastovine, jer to drvo djeluje ugodno na uzrijanje rakije. Rakija, koju mislimo više godina pohraniti, mora biti koliko je moguće jaka, jer se s vremenom izgubi mnogo žeste (alkohola). Prije nego se upotrijebi nove bačve za rakiju, treba ih sodom i toplom vodom prije za to pripraviti, na isti način, kako se to radi s novim bačvama za vino. U ovako pripravljene bačve stavimo najprije kroz kakovih 6 mjeseci rakiju, koja se imade brzo porabiti i tekar onda onu, koju mislimo više godina čuvati, ako hoćemo, da nam se rakija po mało stara, držimo pune bačvice, ako pak hoćemo, da se brže stara, onda ne držimo bačvice sasvim pune. U staklenicama ne postane rakija nikad tako dobra kao u bačvicama.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Jučer, dne 5. o. mj. moglo se prodati ili kupiti:

100 francesklh franaka za 124—124.50; 100 švicarskih franaka za 402—405; 100 rumunjskih leja za 11.50—12; 100 čehoslovačkih kruna za 67.20—67 70; 100 madžarskih kruna za 0.03.25—0.03.30; 100 austrijskih kruna za —.—; 100 jugoslovenskih dinara za 26.10—26.25; jedan amerikanski dolar 23 do 23.10 i jedna lira štelina za 100.70 100.60 italijanskih lira.

Politički pregled

Italija.

Na prekoćerašnjoj sjednici ministarskog sovjeta u Rimu bilo je zaključeno, da se materijalno prisk ži Bergamskoj pokrajini na pomoć, koja je najviše pretrpila uslijed poplave. Ministarski predsjednik Mussolini podao je opširno izvješće, u kojem je sa naročitim zadovoljstvom pohvalio vojsku i nacionalnu miliciju, koja je smjesta priteklа u pomoć nastradalim žrtvama.

Pred nekoliko dana došlo je u Rimu do javne demonstracije protiv bivšeg italijanskog ministra Nittija. Demostranti su uz poklik Abbasso Cagoia! krenuli prama Nittijevoj kući. Tom prilikom ispališe mnogo revolverskih hitaca. Nekoliko je njih preskočilo ogradni zid, pa razbivši udarcima štapova prozore i žaluzije u prizemlju, nahrupiše u kuću. Nitti se u taj momenat nije nalazio u stanu. U kući su bile samo dvije sobarice i Nittijev sin. Provalnici su polupali gotovo sav namještaj, jer nisu, naravski, našli na njemu kakav otpor. Pošto je polupan namještaj, stigoše kamioni sa karabinijerima. Demostranti su se nato udaljili prema centrumu Rima, vičući «Dolje Nitti!» i slično. Isti su demostranti naumili da krenu prema uredništvu Nittijevog lista «Il Mondo», ali ih je policijski tajnik fašija uputio na protivnu stranu.

Jugoslavija.

Prvi decembra proslavio je sav jugoslovenski narod u oslobodjenoj domovini. Svi gradovi, sva sela i sve stranke proslaviše taj dan kao simbol nacionalnog i državnog jedinstva Srba, Hrvata i Slovenaca. Što više: Jugoslaveni su i ovom zgodom pokazali svoju čvrstu i neslomivu volju, da što jače razviju, učvrste i štite svoje narodno jedinstvo, koje je uspostavljeno nakon tolikih patnja i prolijevanja krvi.

Dan 1. decembra postaje za Jugoslovene u punom smislu ono, što je za veliki Američki narod dan 4. jula. Kao što svi Amerikanci bez razlike u tom danu gledaju simbol svoje državne slobode i veličine, tako i Jugoslaveni gledaju u danu 1. decembra svoju prvu slobodnu političku afirmaciju u svijetu, pobjedu svoje velike nacijonalne misli i ostvarenje slobodne mogućnosti za svestranski svoj razvoj u granicama jake i velike nacijonalne države.

I tako ono veliko i neprocjenjivo blago, koje je ostvareno dana 1. decembra 1918., postat će za uvijek dragocjenom baštinom i ljubljenom svojinom čitavog naroda Srba, Hrvata i Slovenaca.

Uvjereni smo, da će i najdalje jugoslovenske generacije blagoslivljati sretni i slavni dan ostvarenja najvećeg ideala svih Jugoslovena, što im je dalo mogućnost, da se svojim trudom i nastojanjem svrstaju u red slobodnih, prosvijećenih i bogatih naroda svijeta.

Poljska.

Predsjednik poljske republike g. Wojciechowski odlikovao je jugoslovenskog Kralja Aleksandra ordenom «virtuti militari» prvoga stepena. Ovaj se orden daje samo licima, koja učestovala u ratu. Prvi stepen ovoga ordena imaju samo belgijski i italijanski kralj i franceski maršal Foch. Ovaj je orden postojao u Poljskoj prije njene propasti, a poslije oslobodjenja ponovno je uspostavljen. Pored toga je predsjednik poljske republike odlikovao istim ordenom raznih stepena veći broj jugoslavenskih časnika-ratnika, kojima će biti izručeni ordeni putem jugoslavenskog kralja, pošto po pravila ovog odlikja taj orden može da preda odlikovanom licu samo već odlikovani ratnik.

Domaće novosti

Lična vijest.

Ovih dana vjenčao se g. Josip Sandalj, trgovac u Lupoglavi, sa gospodjicom Vjerom Buretić, kćerkom našeg odličnog narodnjaka i bivšeg boljunskog načelnika iz Boljunskog Polja. — Čestitamo!

† Nikodem Gržetić.

Dne 1. o. mj. preminuo je u Opatiji ravnatelj d. d. Kvarnera, Nikodem Gržetić. Pokojnik rodio se u Rukavcu, gdje je prije rata uspješno radio na polju naše narodne presvjete. Osnovao je i društvo Domoljub, koje je pod njegovom upravom krasno napredovalo. Bilo mu je tek 47 godina. Ucviljenoj rodbini, osobito ocu, starini g. Andriji Gržetiću naše toplo saučešće a pokojniku mir i pokoj!

Istrani, ne selite se u Ameriku!

U posljednje su vrijeme neobično često zaredale vijesti, koje sve više upozoruju, neka se nitko ne seli u Ameriku, ni sjevernu ni južnu. Uslijed nenormalnih prilika u Evropi, sele u Ameriku iseljenici sve više, a malo, vrlo ih se malo vraća, pa i tamo prijeti besposlenost. Radi toga su Udružene države sjeverne Amerike izdale zakon, kojim vanredno ograničuju dozvolu za useljavanje. Ni u Južnoj Americi nije bolje, jer i tamo ima previše radnika uslijed krize na gotovo svim područjima rada. Nedavno smo čitali u jednim američkim novinama, kako neki doktor prava iz Dalmacije mora da nosi cigle u Buenos Airesu, da bi se prehranio. Sada opet čitamo u jednom splitskom listu, da je prije nekoliko mjeseci otputovalo pet mladih ljudi iz Kaštel Novoga, kraj Splita, za Južnu Ameriku. U Buenos Airesu nisu nikako mogli da nađu zarade te su prodavali sve, da se uzmognu prehraniti. U očajnim prilikama nije in preostalo drugo, nego da se pješke krenu za Valparaiso (republiku Chile). Preko Cordilliera su putovali sedam dana i sedam noći, dok su stigli u Valparaiso. A ko zna, hoće li i tamo naći zarade?

Za one, koji su dobre volje.

Zima je na vratima. Naši ljudi počinju da se uveče sastaju kod ognjišta te se međusobno razgovaraju sve do pol noći. To je vrlo lijepo od njih, ali nije korisno. Živimo u doba strašne gospodarske krize, koja nam podniposto ne dozvoljuje da stosime prekrštenih ruku. U drugim naprednijim krajevima seljaci iskorišćuju zimske večeri pletenjem košara, koje kasnije skupo prodavaju. Nato bi se morali priučiti i naši ljudi u Istri. Tko ne će da se bavi takvim poslovima, koji su od vanredne važnosti, neka se barem dade na čitanje dobrih knjiga. Čitanje je hrana pameti i duši. Kao što tijelo treba hranu, da živi, tako je i s dušom. Samo treba paziti, da ne hranimo dušu slabim štivom. Najzgodnije štivo, koje možemo dobiti za malo novaca, smatramo Narodni koledar «Franina i Jurina» za godinu 1924. i prošlogodišnji svezak «Mladog Istranina». Koledar stoji 2.50, a «Mladi Istranin» (uvezan u pol platna) 7.— lira. Oboje dobiva se kod uprave «Istarske Riječi» u Trstu.

Sem Benelli govori...

Prigodom jedne proslave italijanskih kombatenata u Bari-u, držao je poznati italijanski pjesnik Sem Benelli prigodni govor o misiji Italije na Jadranu i bližem Istoku, u kojem je između ostalog rekao i ovo:

«Bio sam uvijek uvjeren, i ostat ću uvijek tog uvjerenja, da je Italija zvana da uredi, koordinira a možda i združi sve narode, a posebice južne Slavene. Naš je politički genij jedini, koji Istoku pruža bratsku ruku za sudjelovanje s velikom evropskom civilizacijom. I za Istok mora da bude jedini cilj: što jača veza sa Rimom, koji je oduvijek bio svjetionik civilizacije. U javnosti, umjetnosti i višem životu mi smo učitelji...»

Tako je govorio Sem Benelli. Treba priznati, da je vrlo lijepo govorio. Šteta je samo, što se nije u svojim govoru dotakao i kulturne misije, koju provadja na školskom polju u Julskoj Krajini ministar filozof Gentile. Takve misije bi se bio stidio i sam Radetzki. Sem Benelli i njegovi drugovi učinili bi najbolje, da šute o civilizaciji barem dotle, dok 500.000 primorskih Slavena, koji su pripali Italiji, nema prava da se njihova djeca poučavaju u materinskom jeziku!

Katastrofalna poplava u Italiji i Jugoslaviji.

Ovih dana nastala je uslijed velikih kiša katastrofalna poplava u Italiji i Jugoslaviji.

Najveće poplave u Italiji nastale su u pokrajini Bergamo. U dolini Scalve oborila je voda nasip kod umjetnog jezera Gleno. U dolinu d'Angolo prodrlo je 8 milijuna kubičnih metara vode, koja je poplavila većim dijelom općine Vilminose, Dezzo, Mozzanno, Corno i Bueggio. Voda je dovela sobom toliko blata, da se odmah nije moglo niti prepoznati gdje leže poplavljeni krajevi. U tim krajevima nestale su crkve, zvoniki, grobovi, mostovi, ceste i mnogobrojne kuće. Ljudske žrtve su vanredno velike. Šteta se računa na 150 milijuna lira.

U Jugoslaviji je također naninijela poplava veliku štetu. Sava, Krka i Ljubljančica izašle su na više mjesta iz svojih korita te prouzročile velike štete. Na nekojim je mjestima voda razorila železnički nasip i onemogućila prometni saobraćaj. Više hrvatskih i slovenačkih sela nalazi se pod vodom. Najveća je poplava zadesila sela Tuje, Gruge, Remetinec, Brežice i Horvate. U tim selima stoji voda u visini jednog metra. Iz potopljenih sela čuje se samo zapomaganje nastradalih, lavež pasa, rika volova i skika svinja. Peradi se mnogo zagasilo, a također i stoke, koju vojnistvo i žandarmerija nije dospjela da spasi. Šteta je ogromna. Stari ljudi pričaju, da ovakove poplave nisu već 70 godina vidjeli. Vlada je priskočila narodu u pomoć sa 20 miljuna Dinara.

Tatovi puljskog arsenala — osudjeni.

Ovih dana vodila se pred puljskim Tribunalom rasprava protiv Fortunata Rossi, Ermidia Del Giudice, Carnota Corridori, setti i Simone Modrussana, koji su optuženi, da su svojedobno pokrali puljski arsenal. Sud je riješio samo dvojicu Mosettija i Modrussana, dok je sve ostale kaznio sa višemjesečnim zatvorom i globom.

Svega po malo

922 radnika zatrpano u najvećem američkom rudokopu.

Prema najnovijim vijestima iz New-Yorka, u Bentonu (Illinois) u rudokopu Orient dogodila se strašna katastrofa. Jedna uzasna eksplozija dogodila se je u času, kad je u njem bilo 922 radnika. Taj rudokop ugljena drži se, da je jedan od najvećih na svijetu. Govori se, da je 922 radnika ostalo zatrpano pod zemljom. Bezbrojni dobrovoljci otkopavaju nastradale. Rad ide dosta sporo. Jaki odredi policije zadržavaju ispred rudokopa znatiželjna svijeta, medju kojima je mnogo rodbine, prijatelja i znanaca nastradalih, koji čekaju novosti.

Fotografiranje bez žica na 14.000 km.

Radio Corporation u Sjedinjenim Državama izvela je pravi tour de force predaši radiotelegrafskim putem na veliku distanciu jednu fotografiju. Portre generala Jamesa Harborda, predsjednika korporacija, predan je najme oko svijeta iz Newyorka preko, Varšave opet u Newyork, što iznosi 14.000 km. Reprodukcija izvedena ovim putem isto je onako besprikorna, kao i ostale raditelegrafske fotografije na svaku distancu.

Kako izgleda London.

London broji danas 7 milijuna i 480.000 stanovnika. Ima 22 tisuće redara, a uvijek je spravno 2000 vatrogasca. London ima 36 muzeja, 29 umjetničkih galerija, 42 kazališta, 330 kinematografa, 16 vojničkih muzika. Tramvaj zaprema sa svojom mrežom 563 kilometara. Samo jedno društvo ima 3360 automobila. Natrag dvije biljade godina London je bio selo ribara.

Najviše i najdublje.

Najviša gradjevina na svijetu jest Ajfelov toranj u Parizu visok 300 metara, a najviša je kuća u New-Yorku, koja ima 55 katova a visoka je 235 m. Najdublji tunel jest simplonski, koji veže Italiju i Švicarsku. Dugačak je 20 kilometara. Najdulji most ima Kina. Dugačak je 144 kilometara. Najviša gora na svijetu je Everest u azijskom gorju Himalaja. Visoka je ta gora 8887 metra. Najdublja točka mora jest negdje blizu Australije. Ta dubljina mora iznosi 9833 metra. Najveća životinja na svijetu jest grenlandski kit, dug 24—27 metara, a težak 100 biljada kilograma.

Književnost i umjetnost.

Književna objava.

Prijateljima mojih kompozicija javljam, da ću najnovije, još neštampane svoje pjesme pod naslovom «Nove Djulabije» objelodaniti. Prvi svezak je dovštampan te stoji 20 Dinara, sa poštarinom 21 Dinar. Predplatu molim poslati pod naslovom. F. S. Vilhar, Zagreb, Gundulićeva ul. 55. Drugi svezak u januaru 1924.

U Zagrebu, koncem novembra 1922

F. S. Vilhar

Darovi

za fond «Istarske Riječi»:

Na prijedlog g. Ante Jakovašića sabralo se medju časnicima parobroda Jedera 100 lira za Istarsku Riječ kao dobrovolni prinos za putovanje Franine i Jurine po Istri. Darovaše: po 25 lira: L. Matošić, zapovjednik broda; po 15 lira: stroiari Jakovašić i V. Mandić; po 10 lira: kapetani M. Tilanić, Vukasanović, B. Gudac i R. T. R. Tocilo; po 5 lira: R. Zloković.

Živili plemeniti darovatelji! Ugledali se i drugi!

Odgovorni urednik: IVAN MARIJA MICHIELIZZI
Izdavač: IVAN STAFF
Tisak: TISKARA „JEDINOST" U TRSTU

Poziv!

Istarska Posujilnica u Puli sa svojom Podružnicom u Pazinu

poziva svoje članove

na

XXVI. redovitu glavnu skupštinu,

koja će se obdržavati u nedjelju, dne 16 prosinca u 10 sata u Puli u zadružnim prostorijama (Via Castropolo, 9 I.), sa sljedećim

dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika posljednje glavne skupštine;
2. Čitanje revizijskog izvješća „Zadružne Zveze" u Trstu.
3. Izvještaj upravnog odbora.
4. Izvještaj nadzornog odbora i odobrenje zaglavnog računa za godinu 1922.
5. Izbor jednog lica upravnog odbora.
6. Izbor triju člana društvenog suda.
7. Registracija imena (Firme) zadruge i u italijanskom jeziku.
8. Slučajnosti.

Pula, 1. prosinca 1923.

Stariješinstvo.

Poziv

na

glavnu skupštinu višnjanskog društva za štednju i zajmove,

koja će se obdržavati u Višnjanu, dne 16. decembra 1923. u 10 sati prije podne sa ovim

dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnje glavne skupštine i revizijskog izvještaja.
2. Odobrenje računskog zaključka za godinu 1922.
3. Prodaja društvenih nekretnina.
4. Prenos društvene blagajne.
5. Slučajnosti.

Višnjan, 16. novembra 1923.

Odbor.

P. S. U slučaju da ne dođje u 10 sati dovoljni broj članova, skupština će se obdržavati poi sata kasnije bez obzira na broj prisutnika.

Mali oglasi.

Sveučilišni docent dr. Ante Grgurina,

dovršio je svoja klinička predavanja i primo opet bolestnike u svojoj ordinaciji, počamši od 10. t. m. u Opatiji od 11—12 i od 3—4.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

Telefon: 5-18 Podružnica u Trstu: Via XXX Ottobre 11 Telefon: 5-18

PODRUŽNICE:

Brežice, Celje, Gorica, Kranj, Maribor, Metković, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split

CENTRALA u LJUBLJANI

....

Dionička glavnica i pričuva:

37.500.000 dinara.

Bavi se svim bankovnim poslovima. Prima uloge na uložne knjižice, te ih ukamačuje sa 3½%, a uloge na tekuće račune sa 4½% netto. Za otkaz vezanih uložaka plaća postotke po dogovoru. Izvršuje burzne naloge i daje u najam sigurnonosne kubije (SAFES)

Blagajna je otvorena od 9—12.50 i od 14.50—16 sati